

26.3.2003

581/4/02

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Terhi Mattila

TUOMARIN KÄYTTÄYTYMINEN KÄRÄJÄOIKEUDEN ISTUNNOSSA

1

KANTELU

A kertoo 28.2.2002 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kantelukirjoituksessa, että hänen väitettyä ylinopeusasiaansa käsiteltiin B:n käräjäoikeudessa 27.2.2002. A esitti todistajalle kysymyksen ja totesi todistajan valehtelevan. Tällöin käräjäoikeuden puheenjohtajana toiminut käräjätuomari C raivostui A:lle. C löi puheenjohtajan nuijalla pöytään niin, että nuijan varsi katkesi ja kantelijan käsityksen mukaan varresta lensi säleitä ympäri oikeussalia. Kantelijan kertoman mukaan todistajana kuultu mies oli tapauksen jälkeen aivan valkoinen ja vapisi.

Kantelija epäilee tapahtuman johtuvan siitä, että hän oli aiemmin tehnyt käräjäoikeuden osastosihteeristä erään rikosilmoituksen.

A pyytää oikeusasiamiestä tutkimaan, toimiko käräjätuomari C tuomarin arvolle sopivalla tavalla.

2

SELVITYS

Käräjätuomari C toimitti pyynnöstäni tänne selvityksensä 3.7.2002. Kansliani tarkastaja kuuli lisäksi asiassa syyttäjänä toiminutta B:n johtavaa kihlakunnansyyttäjää D:tä 9.7.2002 sekä jutussa todistajana kuultua Närpiön kihlakunnan poliisilaitoksen ylikonstaapelia E:tä 4.10.2002. A on antanut niihin vastineensa.

2.1

Tapahtumat

Käräjätuomari C:n selvitys

Käräjätuomari C:n antaman selvityksen mukaan kantelijalla oli vaikeuksia pysyä hiljaa syyttäjän kuulustelussa todistajaa. C oli kehottanut kantelijaa olemaan hiljaa ja odottamaan vuoroaan mahdollista vastakuulustelua varten. C antoi tämän jälkeen A:lle luvan esittää kysymyksiä todistajalle. Todistajan antamat vastaukset eivät selvityksen mukaan ilmeisesti tyydyttäneet A:ta, koska hän kesken todistajan lausuman väitti todistajan valehtelevan ja esitti oman näkemyksensä tapahtumainkulusta, jonka hän oli jo antanut asianosaisena kuultuna.

C:n mielestä hänellä oli oikeus ja jopa velvollisuus keskeyttää A:n sopimaton lausuma. Tässä tarkoituksessa hän käytti puheenjohtajan nuijaa ja kopautti sillä voimakkaasti alustaan, joka oli liimattu, alustan haljettua joskus aikaisemminkin. C pitää teoreettisesti mahdollisena, että alustasta olisi lentänyt säleitä, koska puheenjohtajan pöydässä on noin 20 senttimetrin korkuinen koroke. Tämän jälkeen A rauhoittui ja asia saatiin käsiteltyä säädettyssä prosessijärjestyksessä.

C toteaa, että toimenpide oli asiassa tarpeellinen sekä tehokkaampi ja lievempi kuin esimerkiksi huutaminen tai A:n sakottaminen oikeudenkäymiskaaren 14 luvun 7 §:n nojalla.

Johtavan kihlakunnansyyttäjän D:n kertomus

Kihlakunnansyyttäjä D on puhelimitse kuultuna kertonut, että A keskeytti jatkuvasti sekä syyttäjän että todistajan puheenvuorot kertomalla omia kommenttejaan todistajan kertomuksen oikeellisuudesta. Hän ei pysynyt omissa puheenvuoroissaan. Syyttäjän mukaan puheenjohtajana toiminut C kehotti ainakin pari kertaa A:ta olemaan hiljaa, mutta A ei totellut ja lopulta C suuttui ja huusi A:lle lyöden samalla aika voimakkaasti nuijalla pöytään. Lyönnin seurauksena nuija hajosi. Syyttäjän käsityksen mukaan C:n tarkoituksena ei ollut rikkoa nuijaa. Syyttäjä ei kuitenkaan havainnut, että mitään puunsäleitä olisi lentänyt lyönnin seurauksena.

Ylikonstaapeli E:n kertomus

Ylikonstaapeli E on puhelimitse kuultuna kertonut, että puheenjohtajan kysyttyä A:lta haluaako tämä esittää todistajalle kysymyksiä, A vastasi kiihtyneenä, että: "Kyllä nyt E:kin valehtelee". Tällöin puheenjohtaja löi nuijalla pöytään ja sanoi A:lle, että noin ei saa sanoa. E ei osannut sanoa, suuttuiko puheenjohtaja A:lle, mutta puheenjohtajan tarkoituksena oli E:n mielestä saada kerralla viesti perille. E:n käsityksen mukaan puheenjohtaja ei suoranaisesti huutanut A:lle, mutta hän oli kiihtynyt. E:n mielestä A ei ollut aiemmin aiheuttanut häiriötä. E ei tiennyt miten nuija meni rikki. E:n mielestä kova nuijanlyönti oli perusteltua ja puheenjohtaja palautti menettelyllään järjestyksen saliin.

3 RATKAISU

3.1 Oikeusohjeet

Perustuslain oikeusturvaa koskevan 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa.

Oikeudenkäymiskaaren 14 luvun 6 §:n mukaan oikeuden puheenjohtaja on velvollinen valvomaan järjestyksen noudattamista istunnossa. Hänen tulee sen vuoksi keskeyttää sopimaton lausuma ja oikaista jo kaista joka käyttäytyy häiritsevästi tai asiattomasti. Jollei puheenjohtajan määräyksiä noudateta, poistettakoon tottelematon oikeuden istuntohuoneesta.

Mainitun luvun 7 §:n mukaan sitä, joka häiritsee käsittelyä tahi ei tottele oikeutta tai sen puheenjohtajaa taikka muutoin loukkaa tuomioistuimen arvoa tai joka oikeudessa tahi oikeuteen annetussa kirjoituksessa käyttää loukkaavaa taikka epäkunnioittavaa puhe- tai kirjoitustapaa, saa oikeus omasta aloitteestaan heti rangaista sakolla.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 33 §:n 5 momentin nojalla tuomioistuimen tulee evätä todistajalle esitetyt ilmeisesti asiaan kuulumattomat taikka eksyttävät tai muuten sopimattomat kysymykset.

Valtion virkamieslain 14 §:n 2 momentin nojalla, jota virkamieslain 45 §:n nojalla sovelletaan myös tuomarin virkaan, virkamiehen on käyttäydyttävä asemansa ja tehtäviensä edellyttämällä tavalla. Säännös edellyttää hyvää ja asianmukaista käyttäytymistä. Arviointiperusteiksi asetetaan virkamiehen asema ja tehtävät. Asemaan viittaamisella korostetaan aseman edellyttämiä vaatimuksia. Tehtävät puolestaan saattavat edellyttää virkamieheltä erityisen huomion kiinnittämistä käyttäytymiseen.

3.2

Arviointi

Saatu selvitys on ristiriitainen siltä osin, joutuiko puheenjohtaja jo aiemmin puuttumaan A:n käyttöön. Joka tapauksessa A on omankin kertomuksensa mukaan väittänyt todistajan valehtelevan. Kärjäjätuomari C on saadun selvityksen valossa oikeussalissa järjestystä pitäessään kiihtynyt ja korottanut ääntään kopauttaen samalla puheenjohtajan nuijalla puualustaan tehostaakseen sanomaansa.

C on oikeuden puheenjohtajana velvollinen pitämään järjestystä oikeussalissa. Hänen on oikaistava jokaista joka käyttäytyy häiritsevästi tai asiattomasti. Mielestäni A on väittäessään todistajan valehtelevan käyttäytynyt asiattomasti ja C:llä on tämän vuoksi ollut velvollisuus oikaista A:ta. C on ääntään korottaen kopauttanut puunuijalla alustaan. Pelkästään se, että jo aiemmin liimattu nuija tai sen alusta on rikkoontunut kopautuksen voimasta ei osoita, että kopautus olisi ollut asiattoman voimakas.

Tuomarin kiihtyminen saattaa kuitenkin herättää epäilyksiä tuomarin asenteellisyydestä, vaikka se ei suoranaisesti horjuttaisikaan luottamusta itse oikeudenkäynnin puolueettomuuteen. Tuomarin virka on erityistä luottamusta ja arvostusta vaativa tehtävä ja edellyttää korostetun asiallista käyttäytymistä. Tuomarin on kyettävä suhtautumaan henkilöihin ja mielipiteisiin ristiriitaisissakin tilanteissa s ävyisästi.

Edellä lausutuilla perusteilla en pidä C:n kysymyksessä olevaa menettelyä lainvastaisena, muuta kiinnitän kuitenkin hänen huomiotaan yllä esittämiini näkökohtiin.

3.3

Toimenpiteet

Saatan edellä lausutut käsitykseni kärjäjätuomari C:n tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Kantelukirjoituksen liitteet palautetaan kantelijalle.